

Da Ejerslev fik sin glansperiode

Af K. STENSTRUP, Lemvigvej 72, Aalborg.

De følgende linier er ikke et forsøg på at skrive historie, men bygger på svage erindringer fra min barndom om en tid og om nogle begivenheder, der er ved at gå i glemme. Som P. Chr. Stenstrups ældste barnebarn fik jeg nok lejlighed til at være med ham på steder, hvor børn ikke fik lov at sætte deres små fødder, og han fortalte mig mange ting, som endnu 70 år senere står mere eller mindre tydeligt i min erindring.

Så har jeg haft det held at være født så tidligt, at jeg har høstet med le, tærsket med plejl, malket med hånden og gået i en 2-klasset skole. Min far var husmand og tømrer i Jørsby, Laurids Kristensen, kaldet Laust Toft, og min mor var ældste datter af inspektør P. Chr. Stenstrup ved molérværket i Ejerslev. Hun hed Kathrine. Jeg måtte hjælpe til med alt forefaldende arbejde, blandt andet passe på mine mindre søskende og følge min far på arbejde rundt i sognet, når han havde brug for mig.

Morbro r Jens Stenstrup pudsede og plejede sin fine maskine. Han var også købmand i Ejerslev og bestyrede i nogle år molérléjerne på Fur.

K. Stenstrups bedstefar P. Chr. Stenstrup, Ejerslev

Et ekstra held er det da at være morsingbo, oven i købet fra Nordmors, det eneste sted foruden Fur hvor moleret findes i mængder og i en kvalitet, der er værd at udnytte. Et sted og en tid med ubegrænset frihed til at klare sig selv. Der var ingen, der sagde, vi ikke måtte gå på private veje, stier eller marker. Vi børn sparede mange skridt ved at "sæt snik øwer", når vi havde travlt.

Men tilbage til moleret i Ejerslev. Jeg ved, at man begyndte omkring 1910 at grave ler og sejle det til København, hvor det blev forarbejdet af Frederiksholms Teglværker til en slags mursten, der var usædvanlig lette og havde isolerende egenskaber. Det blev derfor nødvendigt at bygge en havn, hvor skibene kunne lægge ind og få last. Jeg mener at kunne huske en træbro, hvor man kørte tipvogne ud og tømte dem over skibets last. Vognene blev trukket af en hest, eller skubbet af mænd. Mere tydeligt husker jeg et transportbånd, der førte leret

fra en skakt op til en slidske, hvorfra det selv fandt vej over i skibet.

Hele denne mekanik blev styret af morbror Jens ved hjælp af en dieselmotor, der var opstillet i en bygning ved brolanding. Alt dette var beskyttet mod vind og vejr af et par moler, bygget af sten, der med stort besvær var sejlet herved fra Norge. Morbror Jens startede maskinen om morgenen ved hjælp af komprimeret luft i en stålbeholder, og med en alvor som startede han en rumfærd. Han stoppede, når arbejdet sluttede, og jeg tror næsten, maskinen var udstyret med en eller anden form for fløjte eller sirene. Den mellemliggende tid gik med at smøre og pudse. Der var et utal af haner, knapper, rør, skilte, måleinstrumenter med dirrende visere og meget andet alt i skinnende messing.

Morbror passede den maskine, som en mor passer sit barn, og han var med rette stolt af den. Hans position nærmede sig da også den, som bedstefar allerede sikrede sig som ung mand, da han var fører af øens selvtransportable damptærskværk. Han kom en dag kørende gennem Hesselbjerg. En kone standsede forskrækket op ved vejsiden og råbte: "Hu ha, pas da po. Han fo alle holl po'n"! Inde i byen standsede maskinen, og konen udrød forbavset: "De va da en onner! Men a trour et, han for'n igång i'jen"! Men det gjorde han, og så var det, at konen en gang for alle satte bedstefars position på plads med de bevingede ord, som jeg ofte har hørt repeteret i familien: "Ja de'r ves værk. Gus almagt er stur, men Pe Krestens er e'lywle sta'r".- Og den nåede morbror Jens aldrig, selv om han vist gerne ville.

I 1922 fik familien råd til et nyt hus – til 3.000 kr. Det er stuehuset i forgrunden. Indtil da var der beboelse i det, der blev en af udléjerne.

Det var nu ved den tid, den første verdenskrig sluttede. Jeg gik med bedstefar på havnen, og lidt uden for molerne lå S/S "Frederiksholm" klar til at afgå til København med en last moler. "Vil du med ud og sige farvel til kaptajn Møller?" spurgte bedstefar, og det ville jeg naturligvis gerne. Vi roede ud til skibet og entrede om bord ad en dinglende rebstige. Når man er 8 år, er der langt op til rælingen. Jeg var vist ikke bange, for lige under mig kom bedstefar, og han var jo både stor og stærk. Vi kom godt

op, fik et eller andet at drikke og sagde pænt ”farvel og god rejse” til den flinke mand i den flotte uniform. Vi klatrede ned igen og stod på kajen og vinkede, da skibet stod ud af havnen. Et sidste farvel. Nogle måneder efter drev nogle vragede i land på svenskekysten.

Fabrikken i Ejerslev blev opført i 1920-1923.

Maskineri og træværk kom med skib fra København, og da min far jo var tømrer og dertil svigersøn til ”æ Stenstrup”s ja så gik han selvfølgelig straks i gang med at sætte pindene sammen. Da han sikkert aldrig havde set en arbejdstegning før, så kan det nok undre, at det lykkedes at få en fabrik ud af det. Men det gjorde det, og jeg mindes hans stolthed, når han havde haft et byggemøde med arkitekt Boserup og en ingeniør, der hed Illum (eller noget lignende), og de høje herrer havde givet udtryk for deres tilfredshed med arbejdets gang. For os betød det, at far fik råd til at bygge et nyt hus til os selv, og at han i årene efter blev betroet at bygge adskillige stuehuse for gårdmænd i Ejerslev!

Frederiksholms Teglværker flyttede nu sin produktion til Ejerslev og solgte samtidig molerlejerne til et engelsk selskab: ”The Moler Fireproof Brick & Partition Comp.” med det forbehold, at fabrikken i Ejerslev kunne købe moler i ”graven”, hvorfra englænderne nu også hentede materialer til produktion i England. Jeg mener, bedstefar var den daglige leder i årene fremover både i graven og på fabrikken. Han havde otte børn. Katrine (min mor),

K. Stenstrups far Laust Toft sammen med farbroderen Jens Christensen, der

Dorthea, Jens og Søren voksede op i et lille fattigt arbejderhus uden jord, mens Aron, Filip, Lydia og Ernst havde deres barndom og ungdom i den i mine øjne fine funktionærbolig, som var arkitekttegnet med sortglaseret tegltag og med næsten fem alen fra gulv til loft. Begge disse huse står endnu, og en sammenligning i forbindelse med den ændrede navngivning, man

iagttaget efter de fire ældste børn, viser en tydelig ændring i familiens forhold omkring århundredeskiftet - åndeligt og socialt.

De unge med bibelske navne var ikke stort ældre end jeg. De læste engelsk hos præsten, talte også anderledes end vi og var langt bedre klædt. Det optog mig meget, når de besøgte os i selskab med en af de englændere, der var knyttet til molerværket. Vi forstod ikke et ord af hans sprog, han lige så lidt af vort, og morbrødrene glimrede med deres kundskaber. Jeg gad egentlig vide, hvordan vort jyske lød i deres oversættelse?

Et plus for mig var det vel, at jeg som slægtens ældste og forøvrigt eneste dreng i min generation var selvskreven universalarving til de unge herrers aflagte tøj. Jeg har ikke

nogen erindring om nyt tøj, mens jeg tydeligt husker fjedersko og borsalino hatte, som jeg aldrig nåede at vokse til. Retfærdigvis skal det siges, at der også var kurante sager. Det kneb med størrelsen og pasformen, men når faster Jane med kyndig hånd havde behandlet tingene, vovede jeg mig ud til kammeraterne, der med nogen undren og vist endda til nogen beundring vurderede arven! Jo, alt taget i betragtning, har jeg nok lukreret på industrialiseringen.

Efterskrift:

Tyve år senere boede jeg med kone og to børn ved Aalborg. Det var i marts 1945, og vi ventede stadig mere utålmodigt på fred. En dag kom min fætter Svend på besøg. Hans far, min farbror Søren, var rejst til Canada i 1925, efter nogle ægteskabelige vanskeligheder. Han havde efterladt Svend, der vel var et par år gammel, i mine bedstefarældres varetægt. Nu var han godt en snes år, og havde sejlet som sømand i hele krigen. Han lå nu med Danmarks sidste 4-mastede skonnerter, jeg tror den hed ”Frem”, og lastede cement til København. Han var stor, stærk og sulten, og fortalte livligt om sine spændende oplevelser på havet i de hårde krigsår. Han spurgte ud om sin fader, som han jo ikke kunne huske, og fortalte, at nu ville han afmønstre i København, og så ville han på styrmandsskolen. Han vendte flere gange tilbage til, at han ikke kunne forstå, at hans far ikke gav livstegn fra sig, hvis han var i live. ”Men når jeg har min eksamen, og krigen er slut, så tager jeg selv derover, og så skal jeg nok finde ham”, sagde han. Klokkeren blev tolv, inden han sagde godnat. Jeg gav ham en pose af min bedste hjemmeavlede tobak og tilbød at låne ham min cykel. Han sagde, at han hellere ville gå i det gode vejr. Tre-fire dage efter fik jeg at vide, at skibet var gået ned ved Anholt med 11 mand og nu stod med mastetoppene over vandet. Der står en mindesten med Svends og de andres navne yderst ved Strandvejen i Nykøbing. Midt i 70-erne kom morbror Søren på besøg hos os. Han var blevet enkemand for anden gang og havde flere børn i gode stillinger i British Columbia. Svend nævnede han ikke over for os, men han trak mig til side og sagde: ”Du er snart den eneste, der endnu husker mig. Jeg var da ikke så slem. Var jeg?” Jeg tænkte vist en kort stund på bedstefar, der i 20 år var ene om at opdrage Svend, og som stadig levede. Han døde først 1947, 85 år gammel. Og på Svend, der ville til Amerika for at besøge sin far. Så svarede jeg sådan noget som: ”Nej, det var du vel ikke.” Han besøgte Danmark endnu en gang. Så fik vi et julekort afsendt fra Hawaia, og kort efter fik vi at vide, han var død, 80 år gammel.

Nu er alle de, jeg har nævnt i disse linier borte, og Ejerslevs glansperiode med havn og industri vil snart være glemt. Jeg så i Jyllands-Posten i søndags, at Ejerslevs Præstegård er til salg.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1986, side 53-58).